

Veldonderzoek vleermuizen

Dobbenstraat te Leerdam

In opdracht van: Buro SRO

5 november 2015

Colofon

© 2015 Laneco / Buro SRO

Tekst en samenstelling: Ing. T. Brouwer

Projectleiding: Ir. D. van Pijkeren

Eindverantwoordelijk: Ir. D. van Pijkeren

Met medewerking van: Ir. D. van Pijkeren, W. van Esch MSc

Projectnummer: 04.15.09

In opdracht van: Buro SRO

Wijze van citeren: Brouwer, T., 2015. Veldonderzoek Vleermuizen Dobbenstraat te Leerdam. Laneco, Ede.

Contact:
Laneco
Mastbos 25
6718 HA Ede
www.laneco.nl

Laneco is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd, gewijzigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Laneco noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Laneco is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Laneco. De opdrachtgever vrijwaart Laneco voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	AANLEIDING	5
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGEPEN	5
2	FLORA- EN FAUNAWET.....	7
2.1	WETTELIJK KADER	7
2.2	PROCEDURELE GEVOLGEN	7
3	SOORTBESCHRIJVING	10
3.1	VLEERMUIZEN.....	10
4	ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE	11
4.1	ONDERZOEKSVRAAG	11
4.2	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	11
4.3	ONDERZOEKSRONDES.....	12
5	ONDERZOEKSRESULTATEN	13
5.1	VLEERMUIZEN.....	13
5.2	OVERIGE.....	15
6	CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES.....	16
6.1	CONCLUSIE.....	16
6.2	CONSEQUENTIES	16
BIJLAGE 1	LITERATUURLIJST.....	17
BIJLAGE 2	WAARNEMINGEN OP KAART.....	18

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Tussen de Dobbenstraat en de Molenlaan te Leerdam staat een voormalig schoolgebouw. Vanwege de nieuwbouw van deze school elders in Leerdam is dit schoolgebouw leeg komen te staan. De gemeente is voornemens het gebouw te slopen en het plangebied te herontwikkelen.

Globale ligging plangebied (luchtfoto: Google Earth)

Aangezien de bebouwing binnen het plangebied geschikt is als vaste rust- en/of verblijfplaats voor vleermuizen, is Laneco gevraagd om nader onderzoek te verrichten naar het gebruik van het plangebied door vleermuizen.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGRENEN

Het plangebied ligt in het noordoostelijke gedeelte van Leerdam en wordt grofweg begrensd door de Dobbenstraat aan de noordkant, de woningen langs de Schaikseweg aan de oostkant, de Molenlaan aan de zuidkant en de Drossaardslaan aan de westkant. Het plangebied ligt aan de rand van een woonwijk met een afwisseling van rijtjeshuizen en vrijstaande villa's. Ten zuiden van het plangebied ligt een circa 10 meter brede beschoeide watergang. Ten zuidwesten van het plangebied ligt aan de andere kant van de Drossaardslaan/Eksterlaan een parkje.

Het plangebied bestaat uit een voormalig schoolgebouw met schoolplein. Het schoolgebouw bestaat uit verschillende bouwhoogtes en is opgetrokken uit steen en

voorzien van een plat dak. Rondom het schoolplein staat tegen het hek een bosplantsoen met veel gecultiveerde soorten. Tussen de ten zuiden van het plangebied gelegen watergang en het schoolgebouw ligt een grasveld met heestervakken en enkele oudere bomen.

In het plangebied is de sloop van een voormalig schoolgebouw beoogd, waarna het terrein zal worden herontwikkeld.

Indrukken van het plangebied (foto's: Laneco)

2 FLORA- EN FAUNAWET

2.1 WETTELIJK KADER

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- Artikel 8: het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen;
- Artikel 9: het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen;
- Artikel 10: het is verboden beschermde diersoorten opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11: Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfsplaatsen van beschermde diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren;
- Artikel 12: Het is verboden eieren van beschermde diersoorten te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

2.2 PROCEDURELE GEVOLGEN

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Denk daarbij aan soorten zoals konijn, veldmuis, egel, ree, bruine kikker en kleine watersalamander. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast.

-
- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter en wild zwijn), geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is. Organisaties die geen gedragscode hebben moeten, voor ingrepen die leiden tot verstoring of aantasting van deze soorten, een ontheffing aan te vragen.
 - beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten (o.a. das, boommarter) geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Dan is meestal een ontheffing van het ministerie van EZ nodig, met uitgebreide toetsing.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Afhankelijk van de ingreep en de soort kan dan een ontheffing noodzakelijk zijn. Ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingreep vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dient plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Vaak worden hierbij mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd.

Uit uitspraken van de Raad van State blijkt dat volgens Europese richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn) het verlenen van een ontheffing voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn alleen mogelijk is onder een beperkt aantal voorwaarden. Ontheffingen van de Flora- en faunawet worden alleen verleend als de volgende voorwaarden van toepassing zijn:

Alle soorten:

- 1) Er zijn geen alternatieven;
- Het duurzaam voortbestaan van de populatie is niet in het geding.

Voor soorten van Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet:

- Er is sprake van een bij de wet genoemd belang.

Voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn:

- Ter bescherming van de wilde flora en fauna en instandhouding van natuurlijke habitats;
- De volksgezondheid, de openbare veiligheid in het geding is;
- Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Voor vogels gelden voorwaarden uit de Vogelrichtlijn:

- De volksgezondheid en de openbare veiligheid in het geding is;
- Veiligheid van het luchtverkeer in het geding is;
- Ter bescherming van flora en fauna.

Uit een uitspraak van Raad van State (juli 2012) blijkt dat in alle gevallen dat het overtreden van de artikelen 10 en 11 van de Flora- en faunawet niet kan worden voorkomen door mitigatie, bij het ministerie een ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Artikel 2 van de Flora- en faunawet is een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 SOORTBESCHRIJVING

3.1 VLEERMUIZEN

Alle vleermuissoorten, hun verblijfplaatsen en belangrijke onderdelen van het leefgebied zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet, volgens tabel 3 van deze wet en bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die aan de hand van echolocatie hun positie bepalen. Deze nachtdieren verblijven overdag in besloten ruimtes. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruik maken, zoals ruige dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis.

Ook is er onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz.) of bomen (in holten, achter de bast). Een groot aantal soorten, ook soorten die 's zomers in boomholten verblijven, overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders.

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet (Tabel 3 Flora- en faunawet en bijlage IV Habitatrichtlijn).

Vanaf begin april komen vleermuizen te voorschijn uit hun winterverblijven, afhankelijk van het weer, de ene soort wat later dan de andere. Van half mei tot half juli vormen de vleermuizen kraamkolonies waarin de jongen worden geboren en grootgebracht. De mannetjes verblijven dan apart in kleinere groepen. Vanaf half augustus tot september, in het paarseizoen, vallen de kraamkolonies uiteen en trekken sommige soorten vleermuizen uit hun voortplantingsgebied weg, terwijl andere soorten nooit ver vliegen tussen zomer en winter verblijf. In deze periode paren de meeste vleermuissoorten. Vanaf oktober gaan de verschillende soorten in winterslaap, waarbij de ene soort zich eerder terugtrekt in zijn winterverblijf dan de andere (Helmer, 1988).

Omdat de soorten vaak jarenlang gebruik maken van vaste aanvliegroutes tussen verblijfplaats en foerageergebied, kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied.

4 ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE

4.1 ONDERZOEKSVRAAG

Doel van dit onderzoek is om na te gaan of de voorgenomen ingreep gevolgen heeft voor beschermde soorten vleermuizen. Als effecten op deze beschermde soorten zodanig zijn dat belangrijke onderdelen van het leefgebied of verblijfplaatsen (indirect) verloren gaan, dan moet voor het uitvoeren van de ingreep over het algemeen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet worden aangevraagd.

4.2 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Petterson D240X). Batdetectors vertalen de voor mensen onhoorbare sonargeluiden van vleermuizen in hoorbare geluiden. Vleermuizen zijn op naam gebracht door interpretatie van het ritme en de klank van hun sonargeluid, gecombineerd met zichtwaarnemingen van vliegstyl en grootte.

Kraamseizoen

Er zijn vanwege de grootte van het plangebied twee onderzoeksrondes uitgevoerd in het zomerseizoen van 2015 om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden, zomerverblijfplaatsen en kraamkolonies te onderzoeken. De twee onderzoeksrondes betroffen een ochtendonderzoek en een avondonderzoek. Het avondonderzoek is door twee personen uitgevoerd. Omdat vleermuizen 's ochtends enige tijd zwermen is het ochtendonderzoek uitgevoerd door één persoon. Er is gekeken naar vliegroutes, foeragerende dieren en uit- en/of invliegers.

In de zomer was de periode tussen de onderzoeksrondes suboptimaal (14 dagen in plaats van 30 dagen). Gezien de waarnemingen echter, is het niet de verwachting dat hierdoor belangrijke functies zijn gemist.

Paarseizoen

Er zijn in de nazomer van 2015 twee onderzoeksrondes uitgevoerd om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden, paarplaatsen en indicaties van winterverblijfplaatsen te onderzoeken. Beide rondes zijn uitgevoerd door één persoon.

Er is gewerkt conform het protocol voor vleermuisonderzoek zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB, 2013). Bijzondere waarnemingen zijn opgenomen en in batsound geanalyseerd.

4.3 ONDERZOEKSRONDES

Datum	Soort/periode	Zon op/onder	Windkracht	Temperatuur	Bijzonderheden
1 juli 2015	Vleermuizen/ ochtend	05.24 uur	Windstil	18 °C	Helder
15 juli 2015	Vleermuizen/ avond	21.53 uur	0-1 Bft.	19 °C	Zwaar bewolkt
19 augustus 2015	Vleermuizen/ avond	20.56 uur	Windstil	18 °C	Half bewolkt
22 september 2015	Vleermuizen/ avond	19.39 uur	0-1 Bft.	12 °C	Zwaar bewolkt, aan het einde lichte regen

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 VLEERMUIZEN

5.1.1 Kraamseizoen

In het kraamseizoen is de aanwezigheid van vleermuizen met jongen in de bebouwing onderzocht middels onderzoek met de batdetector. De waarnemingen zijn weergegeven in bijlage 2.

1^e onderzoeksrunde

De eerste onderzoeksrunde in de zomer betrof een ochtendbezoek op 1 juli 2015. Tijdens deze ochtendronde zijn gewone dwergvleermuis en laatvlieger waargenomen. In de omgeving van het plangebied was erg weinig vleermuisactiviteit. Vanaf het begin van de ochtend foerageerden twee gewone dwergvleermuizen boven de watergang ten noorden van het plangebied en één gewone dwergvleermuis in de beschutting van de begroeiing aan de westkant van het plangebied. Later op de ochtend foerageerden meerdere gewone dwergvleermuizen kort in de beschutting van de begroeiing ten zuiden van het schoolgebouw. Vanaf een klein uur voor zonsopgang vlogen de eerste gewone dwergvleermuizen in aan de zuidkant van het gebouw; de laatste invlieger werd waargenomen om 04.56 uur. In totaal zijn er aan de zuidkant van het gebouw negen invliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen op zes verschillende plekken; de dieren hebben hier zomerverblijfplaatsen. De vleermuizen vlogen in onder de metalen randen bij de vensters en onder de houting betimmering. Aan de noordzijde zijn geen invliegende dieren waargenomen. De laatvlieger werd alleen kort overvliegend waargenomen en verbleef niet voor langere tijd in het plangebied.

2^e onderzoeksrunde

De tweede onderzoeksrunde in de zomer betrof een avondbezoek op 15 juli 2015. Tijdens deze ronde zijn gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis waargenomen. De eerste gewone dwergvleermuis werd waargenomen om 22.00 uur, kort na zonsondergang. In totaal zijn er op drie locaties feitelijk uitvliegende vleermuizen waargenomen: aan de noordkant, zuidkant en westkant van het gebouw. Op drie andere plekken worden gezien het gedrag van de dieren na uitvliegen ook zomerverblijfplaatsen verwacht. De dieren hebben hier zomerverblijfplaatsen. Aan de noordkant van het gebouw keerde één individu ongeveer een uur na zonsondergang weer terug en vloog in onder de metalen rand van de overkapping. Aan het begin van de avond was er redelijk veel vleermuisactiviteit en zijn er in totaal dertien tot vijftien foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Later op de avond werd het stil in het plangebied. De laatvlieger werd kort foeragerend waargenomen en verbleef niet voor langere tijd in het plangebied. De rosse vleermuis is hoog overvliegend waargenomen en had geen binding met het plangebied.

5.1.2 Paarseizoen

1^e onderzoeksrunde

De eerste najaarsronde betrof een avondbezoek op 19 augustus 2015. Tijdens deze ronde zijn gewone dwergvleermuis en laatvlieger waargenomen in en direct rondom het plangebied. De eerste gewone dwergvleermuis werd waargenomen om 21.05 uur, kort na zonsondergang. Rondom het gebouw foerageerden circa acht tot tien gewone dwergvleermuizen. Aan de zuidkant van het gebouw werd eenmalig een overvliegende laatvlieger waargenomen, dit dier verbleef niet voor langere tijd in het plangebied.

Met name het eerste uur na zonsondergang zijn er veel vleermuizen waargenomen; later op de avond werd het erg stil en hadden bijna alle vleermuizen het plangebied verlaten. Er zijn tijdens deze ronde geen uitvliegende dieren waargenomen en er is ook geen balts- of winterzwermactiviteit vastgesteld.

2^e onderzoeksrunde

De tweede najaarsronde betrof een avondbezoek op 22 september 2015. Tijdens deze ronde zijn vooral gewone dwergvleermuizen waargenomen in en rondom het plangebied. De eerste gewone dwergvleermuis werd waargenomen om 19.42 uur, net na zonsondergang. In het plangebied is ten opzichte van eerdere rondes weinig vleermuisactiviteit waargenomen; in totaal vlogen circa vijf tot zeven foeragerende gewone dwergvleermuizen rondom het gebouw. Er zijn tijdens deze ronde geen uitvliegende dieren waargenomen. Wel vloog aan de zuidkant van het gebouw een baltsende gewone dwergvleermuis rond. Dit dier heeft een paarverblijfplaats in het gebouw binnen het plangebied. De laatvlieger werd wederom eenmalig een overvliegende laatvlieger waargenomen, dit dier verbleef niet voor langere tijd in het plangebied.

5.1.3 Winterverblijfplaats

In het plangebied is in het najaar een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Er kan daarom niet worden uitgesloten dat deze soort ook in de winter gebruik maakt van de verblijfplaats. Dit betreft gezien de lage aantallen dieren geen essentiële winterverblijfplaats voor de soort. Massazwermplaatsen zijn niet waargenomen.

5.1.4 Effecten

Bij het slopen van het gebouw worden zes zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aangetast. Daarnaast heeft één zomerverblijfplaats ook een functie als paarverblijfplaats en mogelijk als winterverblijfplaats. Voor aantasting van deze verblijfplaatsen is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig.

Er zijn geen kraamverblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageerplaatsen in het plangebied aangetroffen. Binnen het plangebied is de soortensamenstelling beperkt. Gezien de beperkte activiteit in het najaar en het feit dat er in het najaar geen

winterzwermgedrag is vastgesteld is het de verwachting dat het te slopen gebouw geen essentiële functie heeft als winterverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis of andere soorten.

5.2 OVERIGE

Er zijn geen overige van belang zijnde waarnemingen gedaan.

6 CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES

Aan de Dobbenstraat te Leerdam is de sloop voorzien van een voormalig schoolgebouw. Bij een verkennend onderzoek is geconcludeerd dat het gebouw mogelijk van belang kan zijn als vaste rust- en/of verblijfplaats voor vleermuizen.

6.1 CONCLUSIE

Bij het gerichte onderzoek naar vleermuizen zijn in totaal drie soorten vastgesteld; gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Het plangebied is alleen van belang voor gewone dwergvleermuis. In het te slopen gebouw zijn in totaal op tien locaties in- of uitvliegende dieren vastgesteld. Deze zomerverblijfplaatsen zijn echter niet allemaal tegelijk in gebruik, want uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de dieren verhuizen binnen het gebouw. Het gebouw fungeert op maximaal zes plaatsen tegelijkertijd als zomerverblijfplaats, waarvan er één tevens in gebruik is als paarverblijfplaats en mogelijk als winterverblijfplaats. Er zijn geen kraamverblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageergebieden aanwezig. Ook heeft het gebouw gezien de beperkte activiteit in het najaar en het feit dat er in het najaar geen winterzwermgedrag is vastgesteld geen essentiële functie heeft als winterverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis of andere soorten.

Van laatvlieger en rosse vleermuis zijn alleen kort foeragerende en overvliegende individuen waargenomen. Het plangebied heeft geen essentiële functie voor deze soorten.

6.2 CONSEQUENTIES

In het plangebied zijn zes zomerverblijfplaatsen, waarvan één ook wordt gebruikt als paarverblijfplaats, van de gewone dwergvleermuis aanwezig (tabel 3 Flora- en faunawet en bijlage IV Habitatrichtlijn) die worden aangetast bij de sloopwerkzaamheden. Er dient voor deze aantasting een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd en er dienen mitigerende maatregelen genomen te worden. Deze dienen uitgewerkt te worden in een projectplan wat bij de ontheffingsaanvraag gevoegd kan worden.

BIJLAGE 1 LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV, Utrecht.

Helmer, W., Limpens, H.J.G.A. en Bongers., W., 1e versie 1988, Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors, Stichting vleermuisonderzoek (dr. L. Bels stichting).

Limpens, H., K. Mosterd en W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen; Onderzoek naar verspreiding en ecologie; KNNV Uitgeverij.

Netwerk Groene Bureaus, GAN, 2013, Vleermuisprotocol.

Websites:

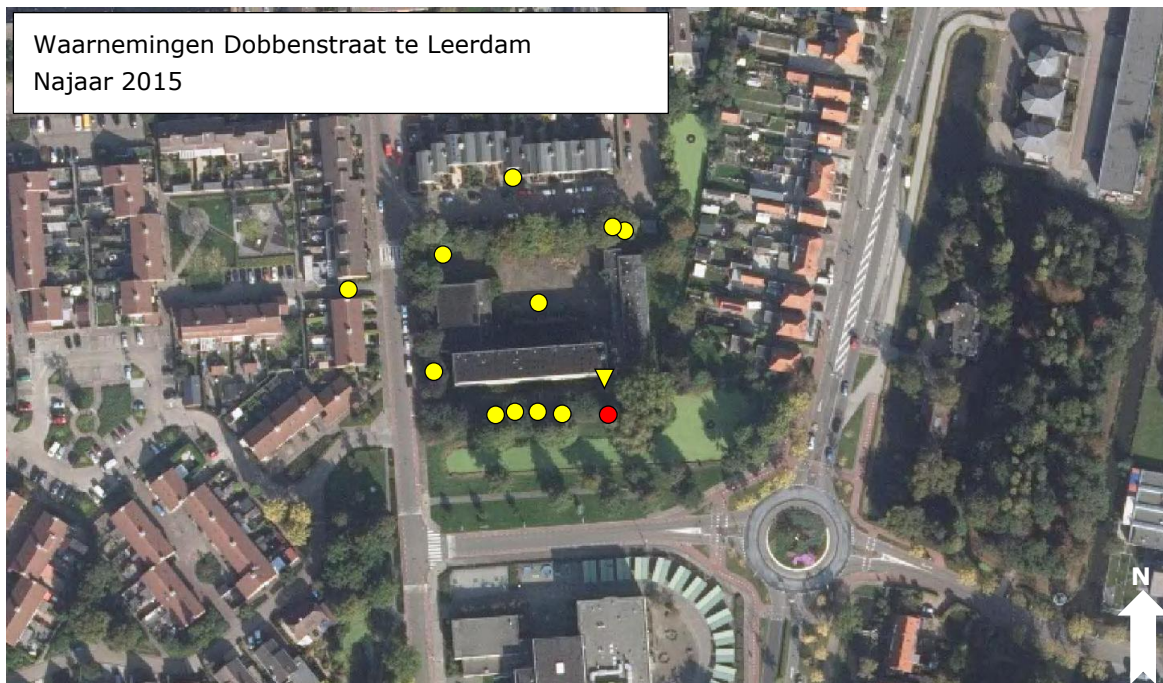
www.vleermuis.net

www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGE 2 WAARNEMINGEN OP KAART

Waarnemingen Dobbenstraat te Leerdam
Najaar 2015

Legenda

- Gewone dwergvleermuis – foeragerend/passierend
- ▼ Gewone dwergvleermuis – paarverblijfplaats
- Laatvlieger – foeragerend/passierend